

framtidutbildning

2013-10-31

MARIA

Skåne Nordost Utvärderingsrapport

Samordningsförbundet
Skåne Nordost

Innehållsförteckning

Inledning	3
Disposition	4
Avsnitt ett – Sammanställning av internt genomförda uppföljningar	5
Utformningen av den internt genomförda uppföljningen	5
Projektorganisationen	6
Projektprocessen	7
Avsnitt två – Sammanställning av avstämningsrapporter	8
Organiseringen av arbetet gällande lägesrapporter till styrgruppen	8
Kontakt med målgruppen	8
Utveckling av den interna verksamheten	9
Extern förankring av verksamheten	9
Avsnitt tre – Sammanställning av tillgänglig dokumentation i relation till målgruppen	10
Kvantitativ data	10
Kvalitativ data	12
Avsnitt fyra – Information genererad av genomförda intervjuer	14
Organisering och genomförande av intervjuer	15
Målgrupp	15
Arbetsmetod	17
Resultat	19
Effekter	22
Avsnitt fem – Relevant omvärldsinformation	23
Spridning	24
Ungas levnadsvanor i relation till alkohol och narkotika	25
Förändringsteorier och förändringsstrategier	25
Avsnitt sex – Avslutande reflektioner	27

Inledning

I november 2011 startades en projektverksamhet vid namn Maria Skåne Nordost med medel från Samordningsförbundet Skåne Nordost. Intentionen med att söka medel för en projektverksamhet var enligt den ansökan som lämnades in till Samordningsförbundet Skåne Nordost att starta en öppen mottagning för unga personer med riskbruk, missbruk och beroende.

Projektet beskrivs i ansökan ha sin utgångspunkt i två huvudsakliga processer/faktorer. Den första av dessa är att antalet personer med riskbruk, missbruk och beroende ökar i Sverige. Inom sjukvård och socialtjänst märks denna förändring genom ökad efterfrågan på behandling. I ansökan konstateras att ungdomar och unga vuxna är och förblir en högriskgrupp för drog-användning. En andra process/faktor är enligt ansökan att sjukvård och socialtjänst delar ansvaret för förebyggande och behandlande insatser och därför olika roller och hjälp att erbjuda individen. En person behöver enligt ansökan ibland ha kontakt med båda verksamheterna för att få optimalt stöd. I ansökan konstateras vidare att den traditionella uppdelningen mellan psykiatri och socialtjänsten inte är ideal för att snabbt fånga upp unga personer i ett tidigt skede och erbjuda snabb och effektiv hjälp. Detta bekräftades i en utredning gjord av regeringen där följande konstaterades;

”Det otydliga ansvaret mellan huvudmännen kan drabba den enskilde i form av bristande samordning mellan insatser och onödig väntan på behandling”.

Utifrån denna bakgrund skapades en projektverksamhet med följande syften;

- Erbjuder målgruppen snabb och smidig tillgång till professionell hjälp från sjukvård och socialtjänst.
- Skapa en naturlig ingång till hjälp från två huvudmän och tillgång för vidare hjälp inom kommunernas och regionens missbruksvård.

I ansökan anges vidare en rad utvecklings- och målområden;

- Organisera och anpassa samverkan och tillgänglighet utifrån målgruppens behov.
- Utveckla och fördjupa samarbetet kring bedömning och behandling.
- Implementera nya metoder och nya sätt att kombinera metoder utifrån målgruppens behov.

Mottagningen drivs gemensamt av Region Skåne och Socialförvaltningen i Hässleholm. Projektägare är Barn- och Ungdomspsykiatri i Hässleholm.

I juli 2013 erhöll Framtidsutbildning AB ett uppdrag av projektets ägare och styrgrupp att utvärdera projektverksamheten Maria Skåne Nordost. Utvärderingsuppdraget omfattade en tidsram på 62,5 timme. Inom denna tidsram ingick enligt avtal följande moment;

- Planering av uppdrag.
- Inhämtning och sammanställning av tidigare genererat material.
- Analys av tidigare genererat material.
- Fem kompletterande intervjuer.
- Inhämtning av relevant teoretisk kunskap.
- Sammanställning av skriftlig rapport.

Syftet med utvärderingen anges i avtal mellan projektägare och Framtidsutbildning AB vara följande;

- Att bedöma effekterna av den arbetsmetod som har använts i den aktuella verksamheten.
- Att värdera effekterna av den arbetsmetod som har använts i den aktuella verksamheten i relation till andra tillgängliga verksamheter för samma målgrupp.
- Att ge indikationer kring huruvida den arbetsmetod som har utarbetats i projektverksamheten är tillfredsställande i relation till de behov och förutsättningar som ska tillfredsställas.

Värt att notera är att projektets ägare och styrgrupp vid offertförfarandet fick två utvärderingskoncept presenterade. Skillnaden mellan de två förslagen var i hög utsträckning andelen kompletterande intervjuer. Projektets ägare och styrgrupp bedömde förslaget med mindre antal intervjuer vara mest lämpligt utifrån utvärderingens syfte och det behov av information som finns hos projektets styrgrupp, ägare och arbetsgrupp.

Undertecknade menar att det är av stor vikt att beakta uppdragets begränsade omfattning i tolkningen av den information som presenteras i föreliggande rapport. Undertecknade har under genomförande av uppdraget fått en begränsad bild av projektverksamheten samt dess resultat och effekter. Detta bör beaktas av läsaren.

Disposition

Den information som har genererats i genomförandet av utvärderingen av Maria Skåne Nordost presenteras i sex avsnitt enligt följande struktur;

Avsnitt ett – Sammanställning av internt genomförda uppföljningar. I detta avsnitt presenteras en sammanställning av internt genomförda uppföljningar i form av en helårsrapport och en halvårsrapport.

Avsnitt två – Sammanställning av avstämningsrapporter. I detta avsnitt presenteras en sammanställning av de avstämningsrapporter som projektpersonal har utformat för rapportering till projektets styrgrupp.

Avsnitt tre – Sammanställning av tillgänglig dokumentation i relation till målgruppen. I detta avsnitt presenteras en sammanställning av tillgängligt material i form av individdokumentation.

Avsnitt fyra – Information genererad av genomförda intervjuer. I detta avsnitt presenteras en sammanställning av det material som har inhämtats under genomförandet av intervjuer.

Avsnitt fem – Relevant omvärldsinformation. I detta avsnitt presenteras relevant omvärldskunskap och relevanta teoretiska perspektiv i en ambition att synliggöra relevanta punkter för fortsatt lärande och dialog.

Avsnitt sex – Avslutande reflektioner. I detta avsnitt presenteras en sammanhållen bild av vad genomförandet av aktuellt utvärderingsuppdrag har genererat för information och perspektiv.

Avsnitt ett – Sammanställning av internt genomförda uppföljningar

I detta avsnitt presenteras en sammanställning av internt genomförda uppföljningar av projektet. Informationen har sitt ursprung i två källor;

- En helårsrapport gällande perioden 2011-11-01 – 2012-10-31.
- En halvårsrapport gällande första delen av 2013.

Ovan nämnda källor samt informationen i dessa har analyserats av undertecknade. I denna analys framkom tre fokusområden;

- Utformningen av uppföljningen.
- Projektorganisationen.
- Projektprocessen.

Den information som presenteras i aktuellt avsnitt presenteras i tre delar i enlighet med ovan redovisade fokusområden.

Utformningen av den internt genomförda uppföljningen

Vad gäller de hel- och halvårsrapporter som undertecknade har fått del av är informationen i dessa skrifter av operativ och praktisk karaktär. Informationen utgörs i hög utsträckning av beskrivningar gällande projektorganisationen och projektprocessen. Detta kan exemplifieras med följande utdrag ur rapporterna;

”Socialförvaltningens personal för inga journaler och besökarna registreras inte i socialregistret. Regionens personal journalför sina besökare i Melior. Förhoppningen är att denna dokumentation ska separeras från vuxenpsykiatri och barn- och ungdomspsykiatri genom en egen flik för Maria Skåne Nordost.”

”Arbetsgruppen har gjort studiebesök i verksamheter som vänder sig till unga personer med riskbruk/misbruk/beroende för att få inspiration och kunskap om hur arbetet med målgruppen kan utformas”

”Under projektets första år har två sjuksköterskor valt att lämna tjänsten på Maria Skåne Nordost. Den första sjuksköterskan lämnade projektet 120229 och den andra sjuksköterskan var anställd under perioden 120416-120507. Nuvarande sjuksköterska tillträdde tjänsten 120927. Detta har inneburit att en heltidstjänst periodvis har varit vakant, vilket påverkat arbetet i projektet. Dels har omfattningen av marknadsföringsarbetet påverkats och dels har arbetet att utforma en tvärprofessionell mottagning påverkats, då den medicinska kompetensen har varit mindre än planerat.”

Värt att notera är vidare att en majoritet av informationen i uppföljningen anknyter till projektpersonalens arbete och processen i relation till detta. Den strategiska nivåns arbete berörs i liten utsträckning. Detta påverkar i vilken utsträckning hel- och halvårsrapporterna kan ge en bild av den strategiska nivåns arbete, hur detta har fortskridit och vilka påverkansfaktorer som har förekommit i relation till det arbete som utförts på strategisk nivå. Det är oklart hur projektets styrgrupp har varit

engagerade i sammanställningen av hel- och halvårsrapporterna men rapporterna är signerade med projektledarens namn vilket kan förklara varför rapporterna har ett operativt fokus.

Texternas förklarande ansats innebär vidare att det för en extern läsare är svårt att ta del av det lärande som har ägt rum i projektprocessen. Ett bra exempel är det utdrag som presenterades ovan gällande omsättningen av personal gällande tjänsten sjuksköterska. I rapporten finns en redogörelse för att det har funnits en omsättning, hur denna omsättning har sett ut samt att det har påverkat projektverksamheten. I rapporten framgår dock inte *varför* omsättningen har ägt rum, *vilka strategier* som har tillämpats från olika aktörer för att hantera omsättningen eller *i vilken utsträckning* omsättningen har påverkat projektet.

Ovan beskrivna faktorer gällande innehåll och organisering av informationen i hel- och halvårsrapporterna påverkar i vilken utsträckning materialet har kunnat användas för att dra slutsatser i föreliggande rapport.

Projektorganisationen

Det framgår av den interna uppföljningen att projektorganisationen har bestått av fyra konstellationer;

- En styrgrupp
- En operativ styrgrupp
- En referensgrupp
- En arbetsgrupp

Styrgruppen består enligt halvårsrapporten gällande första delen av 2013 av följande parter; verksamhetschef för vuxenpsykiatri VO Kristianstad/Hässleholm, verksamhetschef för BUP område Kristianstad/Hässleholm/Ystad/Simrishamn, enhetschef för barn- och ungdomspsykiatri Hässleholm, enhetschef för vuxenenheten Hässleholms kommun, enhetschef inom barn och ungdomsenheten i Hässleholms kommun, enhetschef inom individ- och familjeomsorgen i Bromölla kommun. Förbundschef för Samordningsförbundet Skåne Nordost är adjungerad i styrgruppen. I november 2012 beslutades att styrgruppen skulle vidgas med representanter från Kristianstad, Osby och Östra Göinge.

Vad gäller styrgruppens ansvar anges detta i samma rapport vara att verka och ansvara för inriktningsbeslut i projektet samt implementering av verksamheten.

Den operativa styrgruppen består av projektpersonalens närmaste chefer. Denna grupp ansvarar för arbetsledning av projektpersonalen.

Projektets referensgrupp består av representanter från kommunerna och Region Skåne medan det saknas representanter från frivilligorganisationer. Syftet med referensgruppen är enligt halvårsrapporten att skapa ett forum för informations- och erfarenhetsutbyte mellan Maria Skåne Nordost och externa samverkansparter. 2012 genomfördes fyra referensgruppsmöten. Under 2013 planeras endast två möten genomföras. Det framgår inte av rapporten varför antalet möten har minskats.

Det framgår av helårsrapporten gällande perioden 2011-11-01—2012-10-31 att sammansättningen av styrgrupp och referensgrupp ändrades något för att åstadkomma en ändamålsenlig struktur och undvika dubbla roller.

Vad gäller arbetsgruppen består denna av fem funktioner;

- En socionom, tjänstegrad: 100%
- En behandlingspedagog, tjänstegrad: 50%
- En kurator, tjänstegrad: 50%
- En sjuksköterska, tjänstegrad: 100%
- En läkare, tjänstegrad: 10%

Arbetsgruppen har inte haft en konstant personalsammansättning. I skrivande stund har en fjärde person engagerats i projektet gällande tjänsten som sjuksköterska. I övrigt har personalgruppen varit intakt under projektgenomförandet.

Det framgår inte av rapporterna hur kontakten mellan de olika konstellationerna är organiserad. Det framgår dock att projektledaren avrapporterar till styrgruppen vid varje möte samt att den operativa styrgruppen och arbetsgruppen har regelbundna träffar.

Vad gäller vilken output som genereras av dessa konstellationer framgår inte detta av hel- och halvårsrapporten med undantag av arbetsgruppen.

Projektprocessen

Som framgår av informationen ovan innehåller hel- och halvårsrapporterna huvudsakligen information om den process som har pågått på operativ nivå, det vill säga det arbete som har utförts av arbetsgruppen (i föreliggande text även kallad projektpersonal).

I rapporterna framkommer det att projektprocessen kontinuerligt rört sig framåt i fråga om såväl interna som externa aktiviteter. Inom begreppet interna aktiviteter ryms tillämpningen av projektets arbetsmetod i relation till målgruppen samt utveckling av arbetsmetoden till följd av kompetens- och kunskapsutveckling hos projektpersonalen. Vad gäller de externa aktiviteterna avser dessa främst spridning av information om verksamheten samt den service som kan erbjudas inom denna. Andra typer av externa aktiviteter som har förekommit är att den personal som verkar inom ramen för projektet har genomfört föreläsningar i externa sammanhang. Detta innebär att projektgruppen har arbetat med såväl informations-spridning och kunskaps-spridning. Det framkommer inte av rapporterna vilket genomslag dessa insatser har haft varför dessa inte kan värderas utifrån den information som framkommer i hel- och halvårsrapporterna

Det framgår av avstämningsrapporterna att projektprocessen kontinuerligt rört sig framåt. I rapporterna framgår det dock att det externt riktade arbetet har varit begränsat under perioder i projektet. Detta härleds till den personalomsättning som har funnits gällande tjänsten som sjuksköterska i projektet. Det framgår tydligt i rapporterna att personalomsättningen har påverkat projektets genomförandeprocess negativt, främst de externt riktade aktiviteterna. Det framgår dock inte hur man inom projektet på operativ och strategisk nivå har hanterat personalomsättningen och vilket lärande som har skett i relation till denna process.

Avsnitt två – Sammanställning av avstämningsrapporter

I detta avsnitt presenteras en sammanställning av de avstämningsrapporter som projektpersonalen har utformat för avrapportering till projektets styrgrupp. Undertecknade har fått del av tio avstämningsrapporter. En analys av innehållet i dessa ledde till följande tre fokusområden;

- Kontakt med målgruppen
- Utveckling av den interna verksamheten
- Extern förankring av verksamheten

Informationen nedan redovisas i enlighet med strukturen ovan. Avsnittet inleds dock med information om hur arbetet kring lägesrapporterna är organiserat.

Organiseringen av arbetet gällande lägesrapporter till styrgruppen

Det framgår av genomförda intervjuer att den rapportering som har skett till styrgruppen i hög utsträckning har organiserats av en personalresurs som har projektledaransvar. Lägesrapporteringen har föregåtts av diskussioner i hela arbetsgruppen. I intervjuer beskriver projektpersonalen att de inför lägesrapportering till styrgruppen har samlat information som de har funnit lämplig utifrån hur projektprocessen har fortlöpt.

I intervjuer med representanter för projektets styrgrupp framkommer det att styrgruppen inte har signalerat till projektpersonalen vad de vill ha för typ av information i avrapporteringen. En av parterna menar dock att styrgruppen har reagerat aktivt på den information som har kommunicerats av projektledaren och därmed påverkat innehåll och form för återföring.

Lägesrapporteringen till styrgruppen är av skriftlig dokumentation att döma i hög grad en ögonblicksbild som är organiserad utifrån aktuella processer i den operativa verksamheten. Även om delar av den information som ingår i lägesrapporteringen har en koppling till projektets målsättningar så förefaller inte projektets målsättningar vara styrande för *vad* som presenteras, men framförallt inte *hur* informationen presenteras. Detta förhindrar möjligheter för undertecknade att dra välgrundade slutsatser kring projektets funktion i relation till projektets målsättningar utifrån denna rapportering.

Kontakt med målgruppen

Ett återkommande inslag i lägesrapporterna till styrgruppen är hur många ungdomar som har initierat kontakt med verksamheten och på vilket sätt de har initierats i verksamheten.

Det framgår av lägesrapporterna att verksamheten har haft ett konstant inflöde av individer i verksamheten. Detta inflöde har varierat över tid men det framgår vid varje lägesrapportering att nya deltagare har aktualiserats efterhand.

Det framgår i lägesrapporterna hur inflödet av ungdomar i verksamheten har genererats. Det framgår av lägesrapporterna att en del av de ungdomar som kommer i kontakt med verksamheten har fått information om denna genom någon myndighet eller annan verksamhet där ungdomarna har kontakt sedan innan. En del av de ungdomar som kommer i kontakt med Maria Skåne Nordost har alltså fått

information om verksamheten genom redan etablerade kontakter med myndigheter eller andra verksamheter. Exempel på verksamheter som har förmedlat kontakt till Maria Skåne Nordost är skola, socialtjänst och sjukvård. Det framgår dock en utveckling i lägesrapporterna i hur ungdomar kan komma i kontakt med verksamheten.

I de lägesrapporter som undertecknade har fått del av beskriver att projektpersonalen har försökt göra verksamheten känd på olika sätt. Detta berörs nedan under rubriken *Extern förankring av verksamheten*. Värt att notera i denna del av texten är dock att andelen ungdomar som kommer i kontakt med Maria Skåne Nordost utan en förmedlad kontakt genom yrkesverksamma i andra verksamheter har ökat efterhand. Detta tyder på ett förankringsarbete som skapat en grogrund för Maria Skåne Nordost som inte bara är beroende av en god förankring i redan befintliga verksamheter. Maria Skåne Nordost har utifrån lägesrapporterna skapat egna kontaktkanaler med projektets målgrupp. Detta kan härledas till projektets syfte att utgöra en tillgänglig verksamhet. Den skriftliga informationen indikerar ej huruvida verksamheter fångar en *annan* målgrupp än redan befintliga verksamheter.

Utveckling av den interna verksamheten

En betydande del av informationen som återfinns i lägesrapporteringen till styrgruppen rör aktiviteter för att utveckla den service som erbjuds inom ramen för verksamheten. Denna information rör främst behov av kompetensutveckling samt genomförda studiebesök. Det framgår av informationen att projektpersonalen önskar en genomgående hög kvalitet i verksamheten och därför sökt möjligheter till input på olika sätt.

Det framgår inte av informationen *huruvida* genomförda kompetensutvecklingsinsatser och studiebesök har påverkat projektverksamheten och dess arbetsmetod och i så fall *på vilket sätt*.

Det framgår inte heller av informationen hur arbetsmetoden i projektet utvecklats efterhand eller möjligheter och utmaningar i relation till denna. Informationen innehåller snarare konstaterande *att* verksamheten jobbar med den aktuella målgruppen.

Samma rapporterade struktur återfinns gällande delar av verksamheten som skulle kunna vara intressanta utvecklingsområden. I lägesrapporteringen från 2012-05-04 till lägesrapporteringen från 2013-02-01 konstateras att målgruppen ej sökt sig till verksamheten i den så kallade öppna mottagningen. Det framkommer ej att man har jobbat med denna fråga i relation till projektets målsättningar – till exempel målet kring tillgänglighet. Först i februari 2013 återfinns en notering kring en utveckling av arbetet med den öppna mottagningen. Det framkommer dock inte *varför* en ytterligare satsning på den öppna mottagningen görs, *vilka förväntade resultat* som önskas i relation till denna satsning samt hur dessa resultat *ska följas upp*.

Extern förankring av verksamheten

Ett tredje återkommande tema i den information som förmedlas till projektets styrgrupp är den aktivitet som har ägt rum i relation till förankring av verksamheten i den omgivande kontexten, detta inkluderar förankring i samtliga kommuner som ingår i samarbetet kring Maria Skåne Nordost.

Det framkommer av avstämningsrapporterna att ett aktivt förankringsarbete har skett av projektverksamheten. Detta genom olika aktiviteter;

- Studiebesök i olika verksamheter i olika kommuner.
- Genomförande av informationsmöten.
- Utveckling av informationsmaterial.
- Medverkan i olika forum.

Dessa typer av aktiviteter förekommer vid varje lägesrapportering. Det framgår inte av materialet hur mottagliga olika verksamheter har varit eller vad ovan redovisade aktiviteter har resulterat i. Förankringsarbetet kan dock bedömas ha gett god effekt utifrån att verksamheten har haft ett inflöde av ungdomar. Inflödet i verksamheten skedde till en början främst genom yrkesverksamma i olika verksamheter. Som nämndes ovan under rubriken *Kontakt med målgruppen* har inflödet som är oberoende av att individen har kontakt med yrkesverksamma i andra verksamheter ökat efterhand.

Det kontinuerliga inflödet av individer som tillhör projektets målgrupp kan tolkas som att verksamheten fyller ett behov som finns hos medborgarna i de medverkande kommunerna. Det diskuteras dock inte i dessa termer i avrapporteringen med undantag av en notering;

”Föräldraföreningen mot narkotika (FMN) har lagt ner sin verksamhet i Hässleholm 120801, vilket påverkar utbudet av stöd för anhöriga till personer med riskbruk/misbruk/beroende. Eventuellt kan detta visa sig på Maria Skåne Nordost genom att antalet personer i behov av anhörigstöd ökar.”

Avsnitt tre – Sammanställning av tillgänglig dokumentation i relation till målgruppen

I detta avsnitt presenteras en sammanställning av dokumentation som undertecknade har fått del av gällande de individer som har kommit i kontakt med verksamheten. Värt att notera är att en del av personalen inte har någon dokumentationsskyldighet varför tillgänglig dokumentation om individärenden är begränsad. Informationen som redovisas i följande avsnitt är avidentifierad och redovisas i hög utsträckning i gruppform.

Materialet som presenteras är sammanställt och levererat av projektpersonalen. I aktuellt avsnitt presenteras materialet i två delar;

- Kvantitativ data.
- Kvalitativ data.

Kvantitativ data

Den kvantitativa data som presenteras i föreliggande rapport grundas på material levererat av projektledare för Maria Skåne Nordost 2013-10-09.

Av levererat material framgår det att verksamheten har aktualiserat 104 individer varav 72 individer är män (detta utgör ca 70% av aktualiserade individer) medan 32 individer är kvinnor (detta utgör ca 30% av aktualiserade individer).

Vad gäller åldersfördelningen så har denna sett ut enligt följande;

- 29 individer var vid aktualisering under 18 år, detta utgör ca 28% av de som har aktualiserats.
- 67 individer var vid aktualisering mellan 18 och 25 år, detta utgör ca 64% av de som har aktualiserats.
- 3 individer var vid aktualisering över 25 år, detta utgör ca 3% av de som har aktualiserats.
- Åldersuppgift saknas för 5 individer, detta utgör ca 5% av de som har aktualiserats.

Vad gäller väg in till Maria Skåne Nordost har aktualiseringarna skett enligt följande vägar;

- Aktualisering genom anhörig: 28 individer, motsvarar ca 27% av de aktualiserade.
- Aktualisering utifrån eget initiativ: 23 individer, motsvarar ca 22% av de aktualiserade.
- Aktualisering genom socialtjänsten: 23 individer, motsvarar ca 22% av de aktualiserade.
- Aktualisering genom Barn- och ungdomspsykiatri: 5 individer, motsvarar ca 5% av de aktualiserade.
- Aktualisering genom skola: 5 individer, motsvarar ca 5% av de aktualiserade.
- Aktualisering genom närstående: 3 individer, motsvarar 3% av de aktualiserade.
- Aktualisering genom Vuxenpsykiatri: 1 individ, motsvarar ca 1% av de aktualiserade.
- Aktualisering genom övriga aktörer: 15 individer, motsvarar ca 14% av de aktualiserade.
- Information om aktualisering saknas för 1 individ, motsvarar ca 1% av de aktualiserade.

Statistik har även förts i verksamheten gällande vilken primär drog som är aktuell bland de som aktualiseras. Statistiken gällande detta ser ut enligt följande;

- Cannabis: 67 individer, motsvarar ca 64% av de aktualiserade.
- Alkohol: 17 individer, motsvarar ca 16% av de aktualiserade.
- Blandmissbruk: 11 individer, motsvarar ca 11% av de aktualiserade.
- Opiater/opioider: 3 individer, motsvarar ca 3% av de aktualiserade.
- Amfetaminer/centralstimulerande: 2 individer, motsvarar ca 2% av de aktualiserade.
- Lösningssmedel: 1 individ, motsvarar ca 1% av de aktualiserade.
- Primär drog har ej kunnat fastställas för 3 individer, motsvarar ca 3% av de aktualiserade.

Vad gäller kommundeltillhörighet framkommer det av tillgänglig dokumentation att detta ser ut enligt följande;

- Hässleholm: 67 individer, motsvarar ca 64%.
- Kristianstad: 10 individer, motsvarar ca 10%.
- Bromölla: 9 individer, motsvarar ca 9%.

- Osby: 9 individer, motsvarar ca 9%.
- Östra Göinge: 5 individer, motsvarar ca 5%.
- Övriga kommuner: 4 individer, motsvarar ca 4%.

Vad gäller deltagande i projektets insatser framkommer det att 17% av de 104 personer som har aktualiserats endast har tagit del av ett samtal i verksamheten och därefter inte behövt/önskat mer kontakt. Det framkommer vidare att avslut i projektet kan vara av planerad eller oplanerad karaktär. I tillgänglig statistik anges inte huruvida avslutet är planerat eller ej för alla individer. Detta gör statistiken kring detta bristfällig och svår att tyda. Av befintliga noteringar kan följande statistik utläsas;

- 18 avslut anges vara planerade.
- 14 avslut anges bero på avbrott.
- 20 individer anges vara aktuella i verksamheten vid dags dato.
- 22 individer saknar noteringar som ger en tydlig bild av status.

Vad gäller statistik som rör resultat på individnivå innehåller statistiken noteringar gällande om en person har avslutats drogfri eller med avslutad konsumtion av alkohol. Denna siffra är enligt tillgänglig statistik 46 av 74 personer. Detta motsvarar 62%. Värt att notera är att det saknas uppgifter för en del av de aktualiserade gällande detta. Det är vidare värt att notera att en del av individerna varit drogfria vid aktualisering i verksamheten. De målformuleringar som finns för enskilda individer kan variera i hög utsträckning varför detta mått inte ger en tillfredsställande bild av projektets resultat. Undertecknade återkommer till detta i kommande avsnitt *Information genererad av genomförda intervjuer* under rubriken *resultat*.

Kvalitativ data

Som en del av utvärderingen fick undertecknade del av dokumentation registrerad i programmet UngDOK i vilket personal har registrerat information gällande ungdomarna i de fall dokumentations-skyldighet har förekommit. Värt att notera är att den information undertecknade har fått del av endast avser 32 individer. Detta motsvarar ca 31% av de individer som har aktualiserats i verksamheten. Tillgänglig kvalitativ data har analyserats och till viss del även kvantifierats för att skapa en tydlig bild av trender och mönster i dokumentationen. Viktigt för läsaren att notera är att de andelar som anges vid kvantitativa beräkningar är beräknade utifrån 32 individer som totalen, ej 104 som i beräkningarna ovan. Värt att notera är också att dokumentationen inte är konsekvent varför viss data saknas.

I den information som finns dokumenterad i UngDOK återfinns information om bestämda variabler. Av informationen kan följande information utläsas;

- 17 av 32 individer var vid samtalet 20 år eller äldre, 5 individer var 18-19 år, 7 individer var 16-17 år och 3 individer var 15 år eller yngre.
- 12 av de 32 individerna har inte kontakt med socialtjänst, psykiatri, kriminalvård eller övrig aktör.
- 11 individer har etablerad kontakt med psykiatri, 10 personer har kontakt med socialtjänsten medan 3 personer har kontakt med Kriminalvården.

- Det framkommer att en majoritet av individerna bor hemma (17 av 32 individer) samt att störst andel har huvudsaklig försörjning genom sina föräldrar (13 av 32 individer). 10 personer anges ha någon typ av ekonomisk ersättning utbetald av myndighet.
- För en del individer finns det noterat huruvida de deltar i en fritidsaktivitet eller ej. Av denna dokumentation framgår det att 6 individer deltar i en fritidsaktivitet medan 7 individer inte gör det. För övriga saknas notering gällande detta.
- Vad gäller huvudsysselsättning så anges det i dokumentationen att 17 av 32 individer har haft skola som huvudsysselsättning den senaste månaden. Gymnasieelever är mest representerade i denna statistik.
- 4 av de 32 individerna anger arbete eller praktik som huvudsaklig sysselsättning under den senaste månaden.

Utöver den övergripande information som redovisats ovan består dokumentationen av noteringar gällande specifika frågeställningar. Av denna dokumentation kan följande statistik utläsas;

- Vad gäller debutålder för användning av tobak kan följande siffror utläsas;
 - » 5 personer debuterade vid tio års ålder eller tidigare.
 - » 10 personer debuterade när de var 11-12 år.
 - » 11 personer debuterade när de var 13-14 år.
 - » 3 personer debuterade när de var 15 år eller äldre.
- Vad gäller debutålder för bruk av alkohol kan följande siffror utläsas;
 - » 2 personer debuterade vid tio års ålder eller tidigare.
 - » 5 personer debuterade när de var 11-12 år.
 - » 15 personer debuterade när de var 13-14 år.
 - » 6 personer debuterade när de var 15 år eller äldre.
- Vad gäller debutålder för bruk av narkotika kan följande siffror utläsas;
 - » 2 personer debuterade när de var 11-12 år.
 - » 10 personer debuterade när de var 13-14 år.
 - » 15 personer debuterade när de var 15 år eller äldre.
- 8 individer anger att det förekommer problem i skolan som påverkar närvaro, resultat och/eller trivsel.
- 8 individer uppger att de vill åstadkomma en förändring i relation till sin huvudsakliga sysselsättning.
- 10 individer uppger att de önskar en förändring gällande tobak, alkohol eller droger.
- 13 individer har ingen tidigare behandlingshistoria i relation till narkotikaproblematik, alkoholproblematik, kriminalitet eller psykisk ohälsa.
- 14 individer har deltagit i frivillig psykiatrisk vård.
- 14 individer har deltagit i behandling kopplat till drogproblematik eller alkoholproblematik.

- Vad gäller förekomst av kriminalitet är 17 av 32 individer dömda för brott medan 16 av 32 individer har utsatts för brott.
- 17 individer uppger att de utsatts för fysiskt våld/övergrepp, 11 individer uppger att de utsatts för psykiskt våld/övergrepp medan 4 individer uppger att de utsatts för sexuellt våld/övergrepp.
- 5 individer uppger förekomst av problem i relation till den fysiska hälsan medan 13 individer uppger förekomst av problem i relation till den psykiska hälsan.

Vad gäller den kvalitativa information som finns gällande förekomst av aktiviteter inom ramen för Maria Skåne Nordost så varierar denna för de 32 individerna. Uppgift om aktiviteter saknas för 15 av de 32 individer som ingår i denna dokumentation. I dokumentationen uppges vidare att en person inte har tagit del av några aktiviteter. Detta gör att 16 individer och noteringar kring dessas aktiviteter kvarstår. I en genomgång av den kvalitativa informationen gällande aktiviteter kan följande information utläsas;

- Samtliga har tagit del av ett bedömningsamtal.
- 12 av 16 individer har tagit del av individuella behandlande samtal.
- 7 av 16 individer har tagit del av manualbaserade samtal.
- 7 av 16 individer har tagit del av droganalys.
- 5 av 16 individer har tagit del av samtal men förälder/anhörig.

Andra representerade insatser som enstaka deltagare har tagit del av är familj/nätverkssamtal, samtal med professionellt nätverk, läkarbesök, provtagning och hälsosamtal.

För en del av individerna finns det i dokumentation skattning av förändring i relation till exempelvis sysselsättning, relationer och bruk av narkotika. Denna dokumentation avser endast 7 personer vilket gör att denna information inte kan användas för att påvisa mönster eller trender.

Värt att notera är att det av tillgänglig information i UngDOK framkommer att det finns en betydande bredd i målgruppen utifrån behov och förutsättningar. I en del av dokumentationen återfinns beskrivningar av det grundproblem som ligger bakom bruk av alkohol och/eller narkotika. Detta berörs vidare i avsnittet nedan, *Information genererad i genomförda intervjuer*.

Avsnitt fyra – Information genererad av genomförda intervjuer

I aktuellt avsnitt presenteras information genererad av genomförda intervjuer. I en analys av inhämtat material genom intervjuer har fyra fokusområden tydliggjorts;

- Målgrupp
- Arbetsmetod
- Resultat
- Effekter

Informationen nedan presenteras i enlighet med denna struktur. Avsnittet inleds dock med en beskrivning av organiseringen och genomförandet av intervjuerna.

Värt att notera är att resultat och effekter har skilts åt i redovisningen av informationen. Undertecknade menar att detta är av vikt för att beskriva och värdera projektets kortsiktiga och långsiktiga påverkan. Undertecknade har verkat enligt följande beskrivningar av begreppen resultat och effekt;

- Resultat avser en kortsiktig påverkan på mottagare så som individ, organisation och struktur.
- Effekter avser en långsiktig påverkan på mottagare så som individ, organisation och struktur.

Information genererad vid genomförda intervjuer redovisas i olika delar i detta avsnitt i enlighet med ovan redovisade definitioner.

Organisering och genomförande av intervjuer

Vad gäller genomförda intervjuer hade undertecknade en tidsram på 9,5 timme att förhålla sig till. Kunden fick komma med input kring vilka aktörer som skulle intervjuas. Resultatet blev följande;

- En enskild intervju med aktuell projektledare.
- En gruppintervju med projektpersonalen.
- En gruppintervju med tre medlemmar i projektets styrgrupp varav en även utgör projektets ägare.
- En enskild intervju med handläggare i ordinarie organisation på Socialförvaltningen i Hässleholm.

Vad gäller den gruppintervju som ägde rum med personalen så planerades denna en tid då den läkare som är knuten till projektverksamheten ej hade möjlighet att medverka utifrån sin begränsade tjänstegrad. Dagen då intervjun skulle genomföras blev projektets sjuksköterska förhindrad att delta. Detta innebar att den gruppintervju som genomfördes endast innefattade tre personalresurser; socionom, behandlingspedagog och kurator. Detta påverkar sannolikt bredden i den information som genererades vid aktuellt intervjutillfälle. På grund av uppdragets begränsade karaktär kunde kompletteringar i denna information ej genomföras.

Målgrupp

Vad gäller projektets målgrupp har olika aspekter gällande denna presenterats ovan i det avsnitt som benämns *Sammanställning av tillgänglig dokumentation i relation till målgruppen*. I aktuellt avsnitt presenteras kompletterande information som har framkommit under genomförda intervjuer. Först kommer dock en anknytning göras till hur målgruppen beskrivs i den projektansökan som ligger till grund för verksamheten.

Föreliggande formulering återfinns i projektansökan gällande projektverksamhetens målgrupp;

”Målgruppen för samverkansprojektet är barn, ungdomar och unga vuxna upp till 29 år med riskbruk eller beroende av alkohol eller narkotika. Yngre personer med drogrelaterade problem erbjuder en speciell utmaning för hjälpanstanser. Unga människor har ofta svårt att förutse de negativa konsekvenserna av droganvändning och kan därför vara omotiverade att söka hjälp via socialtjänsten eller sjukvården. Droganvändandet sträcker sig idag längre ner i åldrarna varför vi inte vill begränsa målgruppen till en undre åldersgräns även om den absoluta tyngdpunkten kommer att ligga på arbete med unga vuxna upp till 29 års ålder.”

Bilden av målgruppen förstärks i intervjuer med aktuella parter genom att målgruppen beskrivs som unga människor som inte själva vill söka sig till myndigheter gällande riskbruk, missbruk eller beroende. Flera av de intervjuade menar också att målgruppen är unga personer som myndigheterna menar borde/behöver komma i kontakt med de ordinarie verksamheterna för riskbruk, missbruk eller beroende utan främjas av kontakt med en annan typ av verksamhet som inte leder till registrering i myndigheters system och en eventuell stigmatisering i relation till detta.

Det framgår av inhämtat material att projektverksamheten sedan dess start 2011-11-01 har aktualiserat 104 individer. Som framgår av den kvantitativa data som presenterades ovan gällande dokumentation i relation till målgruppen har aktualiseringarna skett genom olika vägar. 47% har aktualiserats genom att de slussats till verksamheten genom kontakt med andra organisationer så som socialtjänsten, psykiatri och skola medan 52% har aktualiserats genom anhöriga, närstående eller på eget initiativ. Detta innebär att verksamheten har riktats till personer som sedan tidigare har kontakt med myndigheter samt personer som inte har en etablerad kontakt med myndigheter.

Vad gäller de personer som sedan tidigare har en etablerad kontakt med myndigheter beskriver intervjuade aktörer att projektverksamheten har utgjort ett verktyg som tidigare har saknats för en målgrupp som inte vill eller inte är lämplig att engagera i redan befintliga insatser. En av de intervjuade aktörerna uttrycker sig enligt följande;

”Det känns inte bra för mig att rekommendera våra ordinarie grupper till en ung person som har kommit i kontakt med droger enstaka gånger. Det kan innebära att en relativt oerfaren 16-åring hamnar i en miljö med äldre erfarna missbrukare. Det känns inte rätt. Det är viktigt för mig att kunna erbjuda något annat när det ordinarie utbudet inte motsvarar behovet hos individen.”

Bilden av en målgrupp som är i behov av ett kompletterande verktyg bekräftas av personal från såväl socialtjänsten som psykiatri. Vad gäller den personalresurs på Socialförvaltningen i Hässleholm som intervjuades i genomförd utvärdering menade intervjupersonen att projektverksamheten upplevs som tillgänglig utifrån att ett första möte snabbt kan komma till stånd. Personalresursen beskriver vidare att;

”Ledtider är ett stort problem i arbetet med denna grupp. Man måste haffa dem i ögonblicket då de själva känner sig motiverade. Om de säger att de vill ha hjälp så vill jag kunna erbjuda något nu. Inte be dem att vänta några veckor eller månader. Då förlorar man dem.”

Vad gäller de individer som har aktualiserats av anhörig, närstående eller på eget initiativ menar intervjuade aktörer att projektverksamheten upplevs som en ”mer trygg plats” att ta kontakt med då det upplevs vara ett större steg att ta kontakt med en myndighet. Projektpersonalen menar vidare att projektverksamheten är tillgänglig i högre utsträckning än ordinarie verksamheter då projektverksamheten kan erbjuda ett samtal utan att en process behöver initieras från dag ett då inga utredningar eller liknande behöver genomföras. Flera av de intervjuade beskriver vidare att en kontakt med projektverksamheten upplevs/borde upplevas som mindre stigmatiserande än kontakt med

exempelvis socialtjänsten. Detta då ungdomens identifikation inte behöver förändras i och med en kontakt med projektverksamheten. Detta menar flera intervjuade är en framgångsfaktor för att nå en grupp som myndigheterna annars inte hade kunnat fånga upp i ett tidigt riskbruk, missbruk eller beroende.

På frågan gällande om de når den tilltänkta målgruppen svarar såväl projektgrupp som representanter för projektets styrgrupp att så är fallet. Detta är dock svårt för undertecknade att bekräfta då målgruppen inte fanns representerade i de intervjuer som genomförts inom ramen för aktuell utvärdering.

På frågan om hur stor del av den tilltänkta målgruppen som projektverksamheten når menar intervjuade att det största inflödet kommer från Hässleholm då den fysiska mottagningen finns i denna kommun. Intervjuade menar att det är svårt att få en uppfattning om hur stor del av målgruppen man når. De intervjuade har inte heller funderat på hur indikatorer på detta skulle kunna skapas. Som en del av föreliggande uppdrag har Framtidsutbildning AB inhämtat relevant kvantitativ data för att kunna bedöma detta. Denna information återfinns i avsnittet *Relevant omvärldsinformation*.

Arbetsmetod

Nedan framkommer information gällande projektets arbetsmetod. Den information som presenteras härrör huvudsakligen från de intervjuer som genomfördes med aktuell projektledare och projektpersonal. Beskrivningen av arbetsmetoden rör främst metod för insatser riktade till de ungdomar som söker kontakt med mottagningen, ej arbetsmetod för spridning av verksamheten. Detta då tillgänglig information om spridning av verksamhet är mycket begränsad.

Undertecknade vill inledningsvis kommentera att samtlig projektpersonal som intervjuades hade en betydande förmåga att beskriva sin arbetsmetod. Detta är en stor tillgång vad gäller möjlighet till dokumentation av projektets arbetsmetod. Undertecknade noterar att projektgruppens förmåga att beskriva sin arbetsmetod samt möjligheter och utmaningar i relation till denna inte framkommer av den skriftliga dokumentation som undertecknade har fått ta del av i form av avstämningsrapporter till styrgruppen, hel- och halvårsrapporter samt enstaka protokoll från planeringsdagar.

I diskussionen med projektpersonalen påbörjades dialogen vid hur projektpersonalen benämner målgruppen. Projektpersonalen menade i samtalet att de tidigt i projektet har en diskussion om just detta då de menar att förhållningssättet till de man möter på mottagningen kan påverkas av detta. Personalgruppen enades tidigt om att benämna personerna som kommer till den öppna mottagningen som ungdomar. De menar i intervjun att det i projektidén ryms en intention att de som besöker verksamheten inte ska bemötas eller känna att de bemöts som patienter, klienter, brukare eller liknande. En av personalresurserna uttrycker sig i intervjuer enligt följande;

"De ska komma hit som det de är och det är ungdomar. Vi ska inte sätta dem i något fack för att de besöker vår verksamhet."

Projektpersonalen beskriver förhållningssättet som en grundläggande del i den arbetsmetod som används inom ramen för Maria Skåne Nordost.

En andra grundläggande del är frivilligheten. Projektpersonalen beskriver frivilligheten som en förutsättning för att de ska kunna arbeta med individen i verksamheten. En av personalresurserna uttrycker sig i en intervju enligt följande;

”Om ungdomen inte vill själv så är det inte lönt att vi gör något. Om någon är hittvingad av en förälder går det inte om ungdomen själv inte ser nyttan.”

Detta synsätt finns även hos de representanter för projektets styrgrupp som intervjuades inom ramen för aktuell utvärdering. De menar att frivilligheten i verksamheten utgör en förutsättning för att nå rätt målgrupp. De menar i intervju vidare att frivilligheten utgör en välbehövlig kontrast till andra insatser. Frivilligheten genererar vidare en mer ändamålsenlig maktbalans mellan ungdomen och personalen. En av de intervjuade personalresurserna uttrycker sig enligt följande;

”Här blir de beställare, inte mottagare.”

En tredje grundkomponent i metoden menar intervjuad projektpersonal är Haschavvårjningsprogrammet (HAP). Utifrån detta program organiseras och genomförs en betydande andel av insatserna. Projektpersonalen menar att detta är ett fördelaktigt program att använda då det ger en kvalitetssäkring. Programmet erbjuder en gemensam struktur att arbeta med, programmet är evidensbaserat, programmet är beprövat och programmet matchar projektverksamhetens intentioner vad gäller att skapa positiva resultat på individnivå i relation till droganvändning. Haschavvårjningsprogrammet matchar behoven hos en huvuddel av målgruppen då 64% av de som besöker verksamheten har Cannabis som primär drog. Personalen förtydligar i intervjuer att Haschavvårjningsprogrammet syftar till att göra individen drogfri så att arbetet med problemet som ligger till grund för riskbruket, missbruket eller beroendet kan bearbetas.

Projektpersonalen menar att de arbetar enligt strukturen i Haschavvårjningsprogrammet men att det förekommer inslag av andra etablerade verktyg så som rePULSE vilket är ett material som bearbetar impulsivt beteende.

Oavsett verktyg menar projektpersonalen att arbetsmetoden primärt syftar till en kunskapsökning hos de ungdomar som söker sig till verksamheten. Detta utgör en fjärde komponent i arbetsmetoden. Projektpersonalen menar att kunskap och information är deras primära verktyg för att föra en dialog med ungdomarna. Detta utifrån flera aspekter;

- Att föra dialog utifrån kunskap leder till att personalen kan ”vinna respekt” hos ungdomarna.
- Att använda överförande av kunskap som verktyg utvecklar ungdomarnas referensram gällande sitt eget riskbruk, missbruk eller beroende.
- Att utöka ungdomarnas kunskap om sitt riskbruk, missbruk och beroende leder till att ungdomarnas möjlighet att resonera kring och fatta informerade beslut gällande sitt riskbruk, missbruk eller beroende ökar.

En femte viktig del av arbetsmetoden är att jobba med individen utifrån ett helhetsperspektiv i den bemärkelse att riskbruket, missbruket eller beroendet ses som ett symptom på faktorer i individens livssituation. Utifrån detta förhållningssätt arbetar personalen i dialogen mycket med att isolera det som de benämner ”grundproblematiken”. Detta kan till exempel handla om boende, relationer, självkänsla eller en odokumenterad psykisk ohälsa. En bearbetning av grundproblemet ger bättre förutsättningar för långsiktiga och hållbara resultat i relation till riskbruk, missbruk eller beroende. Målsättningen för deltagande i verksamheten kan därför vara en bredd av faktorer. Målsättningen formuleras av ungdomen själv i samtal med personal. Detta förstärker individens delaktighet i processen och främjar individens insikt om vilka grundbetingelser som ligger bakom riskbruket, missbruket eller beroendet.

Avslutningsvis beskriver personalen även lokalen som en sjätte och sista grundläggande del av deras arbetsmetod. Detta berörs även av intervju av handläggare i ordinarie verksamhet. I intervju med handläggare i ordinarie verksamhet framkommer det att den lokal som mottagningen befinner sig i inte har en ”myndighetsstämpel” vilket underlättar för att motivera ungdomar och föräldrar att ta kontakt med verksamheten. Projektpersonalen tangerar samma ämne men går sedan vidare till att beskriva att lokalens utformning skapar en känsla av att de som besöker verksamheten är viktiga och att man från verksamhetens sida har ansträngt sig för att de ska känna sig bekväma. Personalen beskriver lokalens utformning som en framgångsfaktor i relation till att skapa positiva möten och en ändamålsenlig dialog.

Vad gäller tvärvetenskapligt angreppssätt så uttrycker personalen i intervjuer att de inte tänker på arbetsgruppen som sammansatt av olika professioner primärt. De menar snarare att de är olika individer med olika styrkor och svagheter. Detta nyttjar de i kontakten med deltagare för att nå en ändamålsenlig dialog i relation till individens målsättning. Intervjuad projektledare är dock tydlig i genomförd enskild intervju med att personalsammansättningen i Maria Skåne Nordost skapar en förutsättning för samverkan mellan olika organisationer och en samordning av de insatser som kan erbjudas i respektive organisation som ej kan åstadkommas i reguljär verksamhet. Det tvärvetenskapliga angreppssättet finns även representerat i den arbetsstruktur som är etablerad i verksamheten då det inledande samtalet med en ungdom alltid genomförs med en socionom och en kurator.

Personalen berör vidare i intervjuer det faktum att de i ungefär 30% av individprocesserna jobbar utifrån ett familjeperspektiv istället för enbart med individen. Detta är ett arbetssätt som personalen menar att man skulle kunna utveckla då de ser att 70% av processerna skulle kunna utgå från ett familjeperspektiv. Detta då familjen som system i hög utsträckning påverkas av att en familjemedlem har ett riskbruk, missbruk eller beroende. Vidare krävs ofta en aktiv bearbetning av familjen som system för att skapa bättre förutsättningar för långsiktiga och hållbara resultat i relation till riskbruk, missbruk eller beroende.

Vad gäller arbetsmetoder för spridning av verksamheten så framkommer det i intervjuer att projektpersonalen i den mån det varit möjligt i relation till personalomsättning har varit på besök i olika verksamheten för att sprida information om verksamheten men också för att uppmärksamma sakfrågan – unga personers riskbruk, missbruk eller beroende. Projektpersonalen har upplevt ett aktivt intresse från en majoritet av kommunerna. Den initiala förankringen av projektverksamheten inför att projektansökan formulerades anses ha påverkat vilket intresse de olika kommunerna har haft under genomförandet av projektet.

Resultat

Med resultat avses i denna text den påverkan projektverksamheten har/har haft på kort sikt i relation till olika mottagare så som individ, organisation och struktur.

I den projektansökan som ligger till grund för projektverksamheten anges ett antal målområden;

- Organisera och anpassa samverkan och tillgänglighet utifrån målgruppens behov.
- Utveckla och fördjupa samarbetet kring bedömning och behandling.
- Implementera nya metoder och nya sätt att kombinera metoder utifrån målgruppens behov.

Dessa målområden är formulerade utifrån följande syften som återfinns i projektansökan;

- Erbjudna målgruppen snabb och smidig tillgång till professionell hjälp från sjukvård och socialtjänst.
- Skapa en naturlig ingång till hjälp från två huvudmän och tillgång för vidare hjälp inom kommunernas och regionens missbruksvård.

I den helårsrapport som gäller perioden 2011-11-01—2012-10-31 framgår det att projektpersonalen utifrån projektansökan har formulerat ett övergripande mål för verksamheten. Styrgruppen har ställt sig bakom detta. Det övergripande målet är i helårsrapporten formulerat enligt följande;

”Ge unga en stabilare psykisk, fysisk och social hälsa utan droger, samt vägleda till personlig utveckling och integrering i familj och samhälle.”

Värt att notera är att formulerad målsättning är avgränsad i den bemärkelse att den rör vilken service som förväntas utvecklas i relation till aktuell målgrupp. Målsättningen anknyter till en individnivå snarare än en organisations- eller strukturnivå. Utöver denna övergripande målsättning anges fem effektmål. Dessa berörs nedan i den del som benämns *Effekter*.

Det framkommer i genomförda intervjuer att projektpersonal och styrgrupp har haft en dialog om vilka resultat som projektet ska prestera kontinuerligt. Denna diskussion har i mycket hög utsträckning varit knuten till de intentioner som uttryckts i projektansökan.

En betydande del av undertecknades arbete för att genomföra aktuellt uppdrag var knutet till att förstå vilka förväntningar som fanns på projektverksamheten i relation till formulerade målsättningar. Detta för att bedöma i vilken utsträckning projektverksamheten har nått de målsättningar som var formulerade. Som framkom ovan har projektpersonal och styrgrupp haft en kontinuerlig dialog gällande projektets målsättningar. Det framkommer i genomförda intervjuer att både projektpersonal och representanter för projektets styrgrupp uppfattar att det har varit tydligt vilka resultat som projektverksamheten förväntas prestera. De punkter som tas upp i intervjuer är:

- Att projektet förväntas nå ungdomar som är i behov av insatser i relation till riskbruk, missbruk eller beroende.
- Att projektet förväntas arbeta med att göra mottagningen känd i organisationer som kommer i kontakt med målgruppen.
- Att tillfredsställa ett behov hos en målgrupp som inte nås på ett optimalt sätt av ordinarie verksamhet i relation till riskbruk, missbruk och beroende.
- Att utveckla en arbetsmetod som möter de behov och förutsättningar som finns i aktuell målgrupp.

Det framkommer att projektets resultat främst har följts upp genom projektledarens rapporter till styrgruppen. Styrgruppen har ej satt formen för denna rapportering då detta har gjorts av projektledare och övriga medarbetare på mottagningen. Styrgruppen har dock reagerat på den återföring de fått och därmed påverkat formen för denna. Projektpersonalen menar i genomförd intervju att återföringen har formats efter vad som händer i processen för tillfället. Projektpersonalen uttrycker vidare att det inte varit tydligt på vilket sätt styrgruppen vill att en avstämningsrapport ska vara organiserad och vilket innehåll som bör finnas.

Undertecknade menar att det under genomförandet av uppdraget har utgjort en utmaning att hitta tydliga resultatindikatorer som under projektets gång och i denna utvärdering kan användas som ett verktyg för att värdera verksamheten. Av denna anledning är den kunskap som redovisas i aktuell del av resonerande art snarare än redogörande art.

Vad gäller vilka resultat som har uppnåtts i projektverksamheten menar projektpersonalen i intervjuer att de har lyckats med att forma en arbetsmetod som väl möter de behov och förutsättningar som ryms inom tilltänkt målgrupp. Denna arbetsmetod har formats med ett evidensbaserat förhållningssätt i enlighet med de intentioner som uttrycks i projektansökan. Intervjuade styrgruppsrepresentanter uppfattar att projektet har utvecklat en fungerande arbetsmetod utifrån att det förekommer ett konstant inflöde i verksamheten samt att en hög andel individer uppnår drogfrihet inom ramen för projektverksamheten.

Det finns dock flera intressanta aspekter att problematisera i relation till frågan om utveckling av en arbetsmetod;

- Det framkommer i intervjuer att personalen utifrån tidigare erfarenhet och input via studiebesök och liknande har utformat en tydlig idé om hur arbetsmetoden ser ut.
- Det framkommer i intervjuer att personalen har använt beprövade verktyg utifrån vilka metoden har skapats.
- Det framkommer inte i intervjuerna huruvida reflektion gällande arbetsmetoden har ägt rum för att isolera de verksamma faktorerna i arbetsmetoden.
- Den befintliga arbetsmetoden har inte utmanats av andra alternativ varför resultatet vid användning av aktuell metod inte kan jämföras med resultat via användning av andra metoder.

Undertecknade menar att det utifrån ovan redovisade punkter är relevant att diskutera huruvida projektet har utvecklat en ny arbetsmetod eller ej samt hur denna arbetsmetod kan värderas i relation till andra arbetsmetoder.

Det är vidare intressant att diskutera om det finns tydliga indikatorer på huruvida metoden är fungerande eller ej. Projektet dokumenterar i vilken utsträckning ungdomarna som aktualiseras i verksamheten är drogfria eller motsvarande vid avslut i verksamheten. Det framkommer dock i intervjuer att denna siffra ger en mycket begränsad bild av resultatet då riskbruket, missbruket eller beroendet ses som ett symptom på ett grundproblem baserat i ungdomens livssituation. Detta innebär att ett resultat av verksamheten kan vara en bredd av faktorer så som;

- Att en ungdom får en fungerande boendesituation.
- Att en ungdom får behandling för självskadebeteende.
- Att en ungdom kan uppjobba fungerande relationer med sina föräldrar.
- Att en ungdom kan få ökat självförtroende.

Det finns inget systematiskt sätt att dokumentera och fånga dessa typer av resultat varför undertecknade ej kan värdera i vilken utsträckning projektet når sina resultat i relation till andra indikatorer än drogfrihet eller motsvarande.

Värt att notera är att den dialog som förts i intervjuer gällande resultat i låg utsträckning är baserad på befintliga indikatorer och i hög utsträckning på en känsla. Detta kan tydliggöras genom följande citat från genomförda intervjuer;

”Jag vet egentligen inget om resultaten de uppnår men min känsla är att det är något bra. Det är ju därför jag rekommenderar verksamheten.”

”Det är svårt att fånga resultatet av vad vi gör ibland för det är så individuellt vilken typ av process som ungdomen har hos oss. Det känns ibland som vi skulle behöva fånga resultatet på ett annat sätt för att påvisa allt vi gör. Det handlar inte bara om att en person ska sluta röka på. Processen och resultatet består av så mycket mer.”

”Min bild är att verksamheten fungerar bra. Det pratas om verksamheten i positiva ordalag och ungdomarna fortsätter komma dit och avslutas drogfria och mer fungerande.”

Vad gäller ambitionen att genom verksamheten skapa ett samarbete och en samordning mellan medverkande verksamheter framkommer det i genomförda intervjuer att detta har åstadkommit i relation till de individprocesser som har förekommit inom ramen för projektverksamheten. Det är även utifrån detta perspektiv som styrgruppen menar att resultatet bör värderas. Intervjuade representanter menar att det skulle vara en helt annan process att få medverkande organisationer att samverka och samordna sina insatser på ett annat sätt. De menar vidare i intervju att det i utvecklingsprocesser inte alltid behöver finnas en bild av att det stora systemet ska ändras om en förändring på operativ nivå är tillräcklig för att tillfredsställa aktuella behov och förutsättningar.

Vad gäller resultat i relation till spridning av information om verksamheten värderar såväl projektpersonal som representanter för styrgruppen dessa som goda. Detta baserar de på en upplevelse av att många pratar om verksamheten, att det finns ett inflöde av ungdomar från en bredd av kontexter samt att projektet även fungerar som en ingång till insatser i ordinarie verksamheter för de ungdomar som är i behov av detta. Intervjuad handläggare beskriver i genomförd intervju verksamheten som väl förankrad utifrån att projektverksamheten är ett etablerat verktyg vilket handläggare aktivt använder sig av.

Effekter

Med effekt avses i denna text den påverkan projektverksamheten har/har haft på lång sikt i relation till olika mottagare så som individ, organisation och struktur.

I den helårsrapport som är en del av den interna uppföljning som har ägt rum i projektverksamheten formuleras projektets effektmål enligt följande;

- *”Organisera och anpassa samverkan och tillgänglighet.*
- *Utveckla och fördjupa samarbetet mellan region och kommun kring bedömning och behandling.*
- *Implementera nya metoder och nya sätt att kombinera metoder.*
- *Bidra till en positiv personlig utveckling för målgruppen.*
- *Minska behovet av offentlig försörjning.”*

Vad gäller möjligheten att beskriva de effekter som har eller kan genereras genom projektverksamheten menar undertecknade att detta inte är möjligt att värdera. Anledningarna till detta är flera;

- De förväntningar som finns på en långsiktig påverkan är mindre tydliga än de förväntningar som finns på kort sikt.
- Den interna uppföljningen har i hög utsträckning varit fokuserat på nuet varför den långsiktiga påverkan har varit en mindre närvarande process.
- Att den dokumenterade interna uppföljningen i låg utsträckning berör de kvalitativa värden som genereras till följd av verksamheten.
- Styrgruppen befinner sig i skrivande stund i ett inledande skede av implementeringsdiskussioner varför den organisatoriska påverkan ännu inte kan fastställas.

Värt att notera är även att de områden som i helårsrapporten gällande 2011-11-01 – 2012-10-31 benämns effektmål delvis sammanfaller med de målområden som behandlades i föregående del av texten som benämns *Resultat*.

Undertecknade menar att den slutsats som kan dras av genomförd utvärdering är att det bör utvecklas ett system för att bedöma den långsiktiga påverkan till följd av genomförandet av projektet. Detta kan göras på såväl individ-, organisation- och strukturnivå. För att göra detta behöver också projektpersonal och styrgrupp diskutera intentions- och ambitionsnivå för verksamheten.

För att konkretisera kan ungdomarnas drogfrihet tas som exempel. En hög andel av ungdomarna som avslutar sin kontakt med verksamheten är vid detta avslut drogfria. Personalen jobbar i sin arbetsmetod aktivt för att skapa hållbara och långsiktiga resultat. En uppföljning av individernas bruk av narkotika en tid efter deltagande utförs ej. Av denna anledning blir informationen om hållbarheten och långsiktigheten i resultaten inte systematisk och belagd varför det är svårt att värdera effekterna på individnivå.

En av representanterna från projektets styrgrupp menar att effekterna inte är möjliga att skönja nu men att det skulle kunna finnas system för att följa hur förhållningssätt till och bruk av alkohol och narkotika utvecklas i kommande generationer.

Undertecknade menar att en struktur för att skönja effekter bör utvecklas innan projektets slut.

Vad gäller implementeringsdiskussionen menar representanter från styrgruppen att det finns en ambition att åstadkomma en implementering utifrån att verksamheten upplevs fylla ett relevant behov samt att denna fungerar väl. Formerna för implementeringen samt finansiering av denna är ännu inte fastlagt varför effekterna på organisations- och strukturnivå ej kan värderas.

Avsnitt fem – Relevant omvärldsinformation

I aktuellt avsnitt presenteras relevant omvärldskunskap samt relevanta teoretiska ramar som undertecknade menar är av vikt att beakta i relation till;

- Det aktuella utvärderingsuppdraget
- Information redovisad i tidigare avsnitt
- Det fortsatta genomförandet av projektet

Informationen i det aktuella avsnittet presenteras i tre delar enligt följande struktur;

- Spridning
- Ungas levnadsvanor i relation till alkohol och narkotika
- Förändringsteorier och förändringsstrategier

Spridning

För att få en uppfattning om projektets räckvidd vad gäller att nå unga personer med riskbruk, missbruk och beroende har undertecknade valt att illustrera detta med Hässleholm som exempel. Denna beräkning redovisas nedan.

I denna beräkning utgår undertecknade från att åldersgrupperna 15-19 år samt 20-24 år är mest representerade i besöksstatistiken gällande Maria Skåne Nordost. I rapporten *Folkhälsorapport Barn och Unga i Skåne – en undersökning om barn och ungdomars livsvillkor, levnadsvanor och hälsa* konstateras att 8% av pojkarna och 5% av flickorna i årskurs 9 har använt narkotika under det gångna året. Om dessa procentsatser används för att beräkna storleken på riskgruppen i Hässleholms kommun kan följande beräkningar göras;

- I åldersgruppen 15-19 år finns det enligt SCB 1638 män. Utifrån att 8% av pojkarna i årskurs 9 enligt statistiken använt narkotika under det gångna året kan det antas att ca 131 pojkar i åldersgruppen har använt narkotika i någon utsträckning.
- I åldersgruppen 15-19 år finns det enligt SCB 1456 kvinnor. Utifrån att 5% av flickorna i årskurs 9 enligt statistiken använt narkotika under det gångna året kan det antas att ca 73 flickor i åldersgruppen har använt narkotika i någon utsträckning.
- I åldersgruppen 20-24 år finns det enligt SCB 1789 män. Utifrån att 8% av pojkarna i årskurs 9 enligt statistiken använt narkotika under det gångna året kan det antas att ca 143 män i åldersgruppen har använt narkotika i någon utsträckning.
- I åldersgruppen 20-24 år finns det enligt SCB 1677 kvinnor. Utifrån att 5% av flickorna i årskurs 9 enligt statistiken använt narkotika under det gångna året kan det antas att ca 84 kvinnor i åldersgruppen har använt narkotika i någon utsträckning.

Detta innebär att sammanlagt 431 individer i åldersgruppen 15-24 år i Hässleholm kan antas ha använt narkotika. Undertecknade har sedan gjort ett antagande om att en del av gruppen rimligtvis ej utvecklar ett regelbundet bruk av narkotika. Vid ett antagande om att ca hälften av gruppen utvecklar ett bruk som fordrar kontakt med en verksamhet så som Maria Skåne Nordost består målgruppen av ca 216 individer.

Om åldersgruppen 25-29 år skulle adderas till beräkningen skulle Maria Skåne Nordosts målgrupp omfatta 306 individer.

Utifrån vetskapen att Maria Skåne Nordost har aktualiserat 104 individer varav 67 är bosatta i Hässleholm kan verksamheten beräknas ha nått ca 22% av den möjliga målgruppen i det fall 15-29 år används som åldersintervall och 31% av den möjliga målgruppen i det fall 15-24 används som åldersintervall.

Ungas levnadsvanor i relation till alkohol och narkotika

Region Skåne och Kommunförbundet Skåne genomförde 2012 tillsammans en folkhälsoenkät riktad till skolelever i årskurs 6, årskurs 9 och gymnasiets årskurs 2 i samtliga skånska kommuner. Rapporten vid namn *Folkhälsorapport Barn och Unga i Skåne – en undersökning om barn och ungdomars livsvillkor, levnadsvanor och hälsa* behandlar bland annat unga personers levnadsvanor i relation till tobak, alkohol och narkotika. I denna rapport framkommer information som är relevant i relation till projektverksamheten Maria Skåne Nordost.

I rapporten uppges alkohol vara en inkörsport till användning av andra droger. En tidig debutålder vad gäller alkohol förstärker tendenser att bruka andra droger. Undersökningen visar att snittålder för debut av alkohol för tjejer är 14,5 år medan samma siffra för pojkar är 14,2 år. Som framgick i avsnittet ovan vid namn *Sammanställning av tillgänglig dokumentation i relation till målgruppen* finns det noteringar gällande debutålder för delar av de ungdomar som besökt Maria Skåne Nordost. Räknat utifrån 28 individer så är snittålder för debut av bruk av alkohol 13,5 år, alltså något lägre än snittet i undersökningen. I relation till informationen om att en tidig debut av konsumtion av alkohol fungerar som en inkörsport till bruk av andra droger är detta en högst relevant slutsats som under-tecknade menar lyfter ett behov av att arbeta med frågan om alkoholkonsumtion bland ungdomar. Detta förstärks ytterligare av det i rapporten konstateras att 16% av pojkarna och 15% av flickorna i årskurs 9 svarar att de har ett intensivkonsumtionsbeteende i relation till alkohol. Av de barn och unga som har deltagit i undersökningen som svarar att de har ett intensivkonsumtionsbeteende i relation till alkohol har 25-35% använt narkotika.

Vad gäller de svarande som tillhör årskurs 2 på gymnasiet har 22% av pojkarna och 15% av flickorna någon gång använt narkotika. Vad gäller de svarande i årskurs 9 har 8% av pojkarna och 5% av flickorna använt narkotika under det gångna året. Hasch/Marijuana är den högst representerade drogen för de svarande. Detta stämmer överens med erfarenheterna i Maria Skåne Nordost där Cannabis är anledningen till att en majoritet av ungdomarna sökt kontakt med verksamheten.

En aspekt att notera är att andelen pojkar som kommer i kontakt med narkotika är högre än andelen flickor. Detta avspeglar sig i Maria Skåne Nordost genom att könsfördelningen ser ut enligt följande;

- 72 män, motsvarar 69% av de aktualiserade.
- 32 kvinnor, motsvarar 31% av de aktualiserade.

Förändringsteorier och förändringsstrategier

Då Maria Skåne Nordost är en projektverksamhet inom vilken ett utvecklingsarbete förväntas bedrivas menar under-tecknade att det är relevant att återknyta till kunskap gällande förändringsprocesser. Detta för att generera ett underlag för dialog och lärande i relation till genomförande av projekt inom ramen för Maria Skåne Nordost.

I boken *Från idé till verklig förändring* skriven av Marianne Parmander (2005) beskriver författaren att ett projekt inleds med att någon har en idé om en förändring. Denna idé är inte sällan vid och av visionär karaktär. Detta är något positivt menar författaren då det visionära tänkandet och kreativiteten behöver stort utrymme i en utvecklingsprocess. Detta tänkande bör dock inför starten av det planerade förändringsarbetet balanseras med diskussioner på konkret nivå gällande förändringens form, strategi och tänkta resultat. Detta är en process som författaren menar ofta haltar i förändringsprocesser vilket leder till en otydlighet i förändringsarbetet. Detta bekräftas i boken *Att leda och arbeta i projekt* (Löow, 1999) i vilken författaren konstaterar att uttalade och tydliga mål i relation till

prestation och förändring. Det finns flera modeller för att arbeta fram tydliga mål. En av dessa är den så kallade SMART-modellen. Enligt denna ska samtliga mål vara av följande karaktär;

- Specifika. Detta innebär att målen ska vara tydliga och avgränsade samt vara kopplade till ett syfte i relation till önskad förändring.
- Mätbara. Detta innebär att målen ska vara möjliga att följa upp på ett sätt som ger tydliga indikationer på huruvida önskad förändring uppnåtts.
- Accepterade. Målen ska vara kommunicerade och förankrade.
- Realistiska. Målen ska vara möjliga att uppnå utifrån befintliga resurser i form av tid, monetära medel och personal.
- Tidsatta. Målen ska formuleras med en tidsram gällande när målen ska vara uppnådda.

Undertecknade menar att SMART-modellen är en bra grund för dialog gällande målen i Maria Skåne Nordost då det i redovisad utvärderingsinformation framkommer att det finns en svårighet att värdera verksamheten och dess resultat då förväntningarna anses vara otydliga.

I boken *Från idé till verklig förändring* menar författaren vidare att det finns olika strategier för att driva ett utvecklingsarbete;

- Den toppstyrda. Denna strategi präglas av ett ledningsperspektiv och ett förändringsarbete som planeras, drivs och genomförs utifrån ledningsfunktioner.
- Den representativa. Denna strategi utgår från att representanter från olika aktörer engageras i förändringsprocessen. Förändringsprocessen drivs därmed av en begränsad grupp.
- Den delaktiga. Denna strategi utgår från att samtliga berörda är med i planering, drift och genomförande av förändringsprocessen.

Undertecknade menar att dessa strategier utgör ett relevant underlag för att diskutera strukturen i Maria Skåne Nordost. Detta för att diskutera följande frågeställningar;

- Finns det en tydlig strategi i relation till Maria Skåne Nordost kring hur en förändring ska komma till stånd?
- Vad består denna strategi i?
- Vilka möjligheter och utmaningar ryms inom ramen för denna strategi och hur kan vi beakta dessa i det fortsatta genomförandet av projektet?

Undertecknade menar att diskussioner gällande de faktorer som lyfts i aktuell del skulle generera ett bättre kunskapsunderlag inför beslut om implementering.

Avsnitt sex – Avslutande reflektioner

Som framgår av information redovisad i aktuell rapport fyller projektverksamheten Maria Skåne Nordost ett relevant behov i relation till unga personers riskbruk, missbruk och beroende. Såväl projektpersonal, representanter för styrgrupp och personalresurs i ordinarie verksamhet beskriver att Maria Skåne Nordost har utvecklats till en viktig del i det serviceutbud som kan erbjudas aktuell målgrupp. Vid genomförda intervjuer uttrycker samtliga intervjuade parter att en nedläggning av mottagningen inte är ett alternativ då projektverksamheten anses fylla ett stort och relevant behov.

Som framgår av aktuell utvärderingsrapport har projektverksamheten nått 104 individer varav 86 har haft en kontakt som överstigit ett samtal. Det framgår vidare att projektverksamheten av intervjuade personer upplevs möta ett reellt behov som ej tillfredsställs genom sedan tidigare befintliga verksamheter. Detta behov uttrycks bestå av en tillgänglig verksamhet som är fristående av etablerade myndighetsmiljöer så som socialtjänst, psykiatri eller sjukvård. Begreppet tillgänglig uttrycks bestå i en rad faktorer;

- Tillgänglig utifrån att en kontakt kan etableras utan längre ledtider.
- Tillgänglig utifrån att kontakt med verksamheten inte upplevs som stigmatiserande.
- Tillgänglig utifrån att kontakt med verksamheten inte binder en individ till en längre standardiserad process.

Samtliga intervjuade menar att denna tillgänglighet baseras på två faktorer;

- Att det är en fristående verksamhet som inte behöver verka i samma processer som ordinarie verksamhet.
- Att det är en verksamhet som bygger på frivilligt deltagande från den unga som söker kontakt med verksamheten.

Det framgår vidare att arbetsmetoden i Maria Skåne Nordost har inneburit en ökad samverkan och samordning av insatser från olika verksamheter utifrån tre aspekter;

- Projektteamet har haft en tvärvetenskaplig sammansättning vilket möjliggjort användningen av olika metoder och arbetssätt.
- Unga har kunnat komma i kontakt med projektverksamheten som ett komplement till redan befintliga kontakten med olika myndigheter och verksamheter.
- Unga som har etablerat en kontakt med projektverksamheten har genom personalen i denna kunnat etablera kontakt med olika myndigheter och verksamheter i de fall vilja och behov har funnits hos den enskilda individen.

Hittills redovisad information ligger väl i linje med den projektansökan som skickades in till Samordningsförbundet Skåne Nordost.

Det framkommer dock vidare att det i föreliggande utvärdering har utgjort en utmaning att värdera resultat och effekter av projektverksamheten då förväntningarna kring vad projektet förväntas prestera anses vara oklara. Det framgår tydligt i utvärderingen att projektverksamheten anses vara positiv samt

att goda resultat presteras. Intervjuade personer har dock svårt att specificera vad detta uttalande grundar sig i. Tre intervjupersoner uttryckte i genomförda intervjuer att detta baserades på en känsla snarare än faktisk information. Undertecknade ser ett förtydligande av projektets målsättningar och vilka faktorer projektverksamheten ska värderas utifrån som mycket betydande i relation till en implementeringsdiskussion för att kunna svara på följande frågeställningar;

- Ska verksamheten implementeras?
- Varför ska den implementeras?
- Ska verksamheten implementeras i sin befintliga form?
- Finns det delar i projektverksamheten som inte behöver implementeras utifrån att de inte utgör verksamma faktorer i att skapa resultat och effekter?
- Finns det nya delar som bör testas inom projektverksamheten inför en implementering för att skapa en vidgat kunskapsunderlag inför eventuella implementeringsbeslut?

Det är Framtidsutbildning ABs ambition att föreliggande skrift ska utgöra ett underlag för fortsatt dialog och utveckling av projektverksamheten Maria Skåne Nordost.

Helsingborg

2013-10-31

Johanna Eriksson
Framtidsutbildning AB

Lars Berg
Framtidsutbildning AB